

Magyar polip – a szervezett felvilág

Magyarország legtekintélyesebb hetilapjának címlapjáról 1999 decemberében hat komor társától körülveve egy karosszékben ülő, öltönyös férfi mosolygott elégedetten az olvasóra. Mindannyian puha kalapban. Az urak egyike sem tevékenykedett Szióliában vagy a harmincas évek Chicagójában, ahonnan az ilyen fotók egyébként ismerősek – a HVG grafikája az ezredforduló Magyarországának vezető kormánypárti politikusaikról készült, „csapatszellel” aláírással. Miben áll az a csapatszellel, amely összeköti a képen látható Orbánt, Kövér, Ádert, Várhegyit, Stumpfót és a többieket az új kurzus jellegadó és a nyilvánosságot kerülni igyekvő pionírjaival, a legendás Simicska Lajossal, Schlecht Csabával, Varga Tamással, Tóth Bélával, vagy az újabb idők hőseivel, a happyendes Wermer Andrással, a defendes Földi Lászlóval és névtelen kollégáikkal?

Chicagói fiúk

Világos, hogy ők nem a kéz kezét mos hagyományos mintákból merítik. Ugyanis mennyivel macerásabb a hatalomba kerültek korrumpálni, mint hatalomba kerülni. Egy áttétellel kevesebb.

Azonban a közvélemény a korrupciót hónapok óta a kisgazdapárt nevével kapcsolja össze – nem minden alap nélkül. A pártelnök házépítése és utazási szokásai, államtitkárnak gyakori és bajosan megindokolható thai-földi kiruccanásai, fiának hárommillióra becsült állítólagos közvetítői tevékenysége, a párt egyik képviselőjének dokumentumokkal teli bőröndje, a kisgazdák fennhatósága alá tartozó köztisztviselők nagyvonalú költsége és minisztériumok elképesztő pontosságú célzott támogatási politikájának esetei – szinte minden napra jut egy leleplezés az a közvélekedést alátámasztandó, hogy a kisgazdapártnál nincs korrupciós alakulat Magyarországon.

Pedig amit a kisgazdák csinálnak, csupán – informatikai kifejezéssel élve – lebutított programja annak, amit a legnagyobb kormánypárt művel. A kispályás amatőrök játszóháza eltereli a figyelmet az egész pályás lenyúlást alkalmazó Fidesz újszerű megoldások sorát bevezető játékszabályokról, amellyel szűkíti a jogállam intézményrendszerét és erkölcsét. Ha a tételeket összeadjuk, láthatjuk, hogy a kisgazdák számon kért pénzek összessége is nagyságrendekkel marad el egyedül az autópálya-építésre szánt, költségvetési ellenőrzés nélkül elkölthető 600 milliárd forinttól – ami csak egy ügy a sok közül.

Mégis, miközben a kisgazdák hatalomgyakorlása főlháborítja a közvéleményt, a közpénzeknek a legnagyobb kormánypárt belső köréből vezérelt egyirányú mozgása mindaddig következmények nélkül maradt. Ennek valószínű oka, hogy az ezredforduló Magyarországon a korrupció egy avantgárd megjelenési formájával van dolgunk. Az alábbiakban ezt kísérel meg rendszerbe foglalni.

Hétköznapi korrupció

A hétköznapi korrupció egyedi jelenségek sorozata: egy döntésre jogosult hivatalnok pénzt vagy más előnyöket kér vagy fogad el azért, hogy egy ügyet a korrumpáló számára kedvezően intézzen el. Egy rendszer akkor korrumpált, ha sok ilyen eset fordul elő, vagy ha ügyeket szinte csak kenőpénz ellenében lehet elintézni. A rendszerváltás kezdetén még erős volt a remény, hogy a pártállami rendszer eltűnésével a dolgok a verseny, illetve a méltányosság alapján a nyilvánosság előtt dőlnek el. De még a világ legfejlettebb demokráciáiban is vannak megvesztegethető tisztviselők. A rendszerváltás utáni évek átalakuló Magyarországról sem az volt a polgárok véleménye, hogy hivatalnokai megvesztegethetetlenek lettek volna. Tulajdonhoz, soha vissza nem fizetett hitelhez lehetett politikai kapcsolatok révén jutni, de bármilyen nagy számban fordultak is elő korrupciós ügyek, ezek nem álltak össze rendszerszervező erővé. Mert ugyan mérgezi a közéletet, ha egy megbízás elnyeréséért meg kell „kenni” az ügyintézőket, de ha az a vesztegető és a vesztegetett magánakciójaként történik, nem ássa alá a demokratikus berendezkedés alapjait.

Ekkortájt erősödött meg a szervezett alvilág „magányos korrumpálókól” erősen különböző rendszere. A szervezett alvilág nem a felek önkéntes megegyezésén, törvénytelen előnyök kölcsönösségén alapul, hanem fenyegetéssel, erő-

szakkal kényszeríti ki akarata érvényesülését: zsarol, védelmi pénzt szed, nagy haszonnal kecsesgető üzletágakat igyekszik ellenőrzése alá vonni. Esetenként a rendőrség és a közhatalok alkalmazot- taival összejárva kiaknázza a lehetőségeket. Az alvilág és az állam kapcsolatában jellemzően a maffia zsarolja az állam tisztviselőit és a politikusokat, nem pedig fordítva – ez a disztinkció a későbbiekben különös jelentőséget kap.

Szervezett alvilág

A maffia, a szervezett alvilág félelmetes, veszélyes és nehezen felszámolható jelenség, de csak akkor változtatja meg a jogállamra jellemző alapfelállást, ha képviselői bekerülnek a politikai hatalomba. Lehetnek – akár szép számban is – megvásárolható tisztviselők, netán politikusok, mégis csorbítatlan maradhat a hit, hogy az állam küzd a maffia ellen: az egyes ember megtévedhet, de az intézmények harcban állnak a szervezett alvilág bűnöző csoportjaival. Ez az olasz filmekből ismert szcenárió: az ügyész, a főrendőr vagy a vizsgálóbíró az államapparátus támogatását maga mögött tudja veszi fel a küzdelmet az államot befogni igyekvő polippal. A maffia polipja alulról küszik fel a hatalom magasabb régióiba, keres együttműködő rendőröket vagy politikusokat. De ha talál is, a képlet egyértelmű: a szervezett alvilág, a maffia módszerei nem képeznek rendszerszerűen követendő mintát a hatalom számára.

És most képzeljünk el egy filmsorozatot a szervezett alvilág ellen küzdő magyar államhatalomról. Az egyik epizódban miközben a család feje épp a lisztes kezek leporlásáról beszél beiktatásakor – miscoda magyarszurd! – a parlamentben, alfonőkei még néhány zsíros szerződéssel könnyítene az agonizáló Postabankon. De igencsak csodálkozna a magyar néző, ha például egy másik epizódban az APEH elnöke kétféle forintos adócsalás vádjával eljárás indítana a maffiózó ellen, a harmadikban a rendőrség kiderítené, hogy milyen szálak fűzték a maffia bombagyárosát a későbbi belügyminiszterhez, majd az adórendőrség főnöke indítana eredményes hajtóvadászatot az arany-csempészek ellen, ezt követően pedig a legfőbb ügyész gyors vizsgálat után rács mögé juttatná a cégfantomizálókat. Simicska, Pintér, Pelikán és Polt küzd hősiessé az államgépezet befogó polip ellen! A magyar néző tudná, hogy nem társadalmi drámát, hanem paródiát lát, s lehet, hogy a moziból kijöve megkérdeznék: „Te, most kik a jók és kik a rosszak?” Hiszen a nem abszurd, hanem dokumentarista magyar filmforgatókönyv úgy szólna, hogy két cég küzd egy piac felügyeletéért, s a film végére az egyik képviselőjéből belügyminiszter, a másikból börtöntöltelék lesz.

Szervezett felvilág

A szervezett felvilág megjelenése új magyar jelenség. Simicska Lajos APEH-elnöki kinevezésével új fejezet kezdődött a rendszerváltás utáni magyar politikai kultúra történetében. Ez a nagyon gya-

MAGYAR BÁLINT

...a szervezett felvilág az államhatalom teljes fegyvertárával dolgozik politikai és gazdasági érdekei érvényesítéséért. A jelenség a harmadik világot idéző képzeteket kelt, de míg ott ez rendszerint politikai diktatúrával vagy operettdemokráciával párosul, Magyarország egyelőre még nem tart itt. Nálunk csak narancsköztársaság épül: folyamatosan csonkulnak a demokrácia intézményei, de még nem dőlt el, hogy a végrehajtó hatalom teljes mértékben maga alá tudja-e gyúrni a független hatalmi ágakat és intézményeket.”

korlatias megfontolásból tett lépés (a Fideszhez kötődő személyek, így maga Simicska, Varga Tamás, Tóth Béla, Schlecht Csaba és a politikai család szűkebb tagjai, cégesportjai nyomainak eltűntetése érdekében) egy csapásra megváltoztatta az államnak a bűnözéshez való viszonyát. Ami azóta történik, az a demokratikus intézményrendszer keretei között maffiamódszereket alkalmazó állam, azaz a „szervezett felvilág” szisztematikus kiépítése.

A Fidesz kétes ügyek sokaságával megerhelten érkezett a hatalomba, volt tehát mit eltüntetni. Hogy csak taláram szemezzünk: az elhíresült székházjuttatásból származó csaknem milliárdos kampánytámogatás, az összességében szintén milliárdos postabankos üzleti kapcsolatok a Fidesz kampányában részt vevő cégekkel, az egyre bővülő családi bányavagyon, a jelentős köztartozásokat felhalmozó Fidesz-haverók és -családtagok cégeinek schlecht csabás, kaya ibrahimos és jospip totos eltűntetése. A Fidesz a nyomtalanítási akció keretében a kormányzati hatáskörbe tartozó intézmények szakmai vezetését politikai csa-

ládtagok kinevezésével törli meg. Simicska ősi hun mintát követ: mint Attila sírjánál, azokat, akik tanúi voltak és látták, hogy az egykori Fidesz-haverók és -rokonok cégeinek veszteségeit hová temették el, azokat „lenyilagták”, azaz kirúgták. Az adóhivatali szleng az adóhatóság 1998. évi halottak napi, Simicska által elrendelt emlékeztető szabadságolását és a számítógépes adatbázis „karbantartását” a hosszú bájtok éjszakájának nevezi – nem is történik semmi a Fidesz közeli kétes vállalkozások ügyében.

Csodálkozhatunk-e azon, hogy Pintér Sándor belügyminisztersége során még nem derült ki, hogy kik robbantottak nem sokkal a választások előtt a Fidesz és a kisgazdák székházánál, Torgyán háza előtt és Szájer lakásánál? Hiszen arra a kérdésre is, hogy találkozott-e a bombagyáros Clodóval, annyiféle választ ad, ahányszor megkérdezik. S nem véletlen, hogy Világosi Gábor SZDSZ-es képviselőnek kellett a nyilvános telefonkönyvvel a rendőrség segítségére sietni, hogy felgyorsítsák Schlecht Csaba lakcímének kinyomozását – persze a feledékeny Schlecht memóriáját a rendőrség nem igyekezett felrészíteni. Mintha magyar vádalkut kötötték volna: akkor hagyunk futni, ha nem beszélés.

A Fidesz a kormánynak nem alárendelten működő intézményeket a szervezetek vezetőinek „kiszekálásával” és politikai családtagok kinevezésével igyekezett kézbe venni – így kényszerítik ki a legfőbb ügyész lemondását. Ahol ez egyelőre nem megy, ott a működés feltételeinek megnehezítésével próbálja érdekeit érvényesíteni – így szarítják ki a bíróságokat, nem engedik betölteni a Nemzeti Bank alelnöki posztjait, hogy az ellenzéki vezetésű önkormányzatok kiéheztetési kísérletéről már ne is beszéljünk.

A lenyúlás módszertana

A kormánytól függő szervezetek pártmegszállását és a kormánytól független intézmények bekebelezését lehetne a frissen hatalomhoz jutottak múltó túlkapásának tekinteni. Csak hogy a Fidesz a közpénzek és a magánvagyonok szemérmelen lenyúlására használja a frissen „szervezett felvilág” – a magyar polip felülről, állami segítséggel terjeszkedik lefelé. Nézzük, milyen módszerekkel.

Közpénzek kontroll nélküli elköltése. A közbeszerzési eljárás kikerülésével 600 milliárd forintot szedhet a Fidesz bizalmára érdemes cég, amely soha nem épített autópályát, s az állami kiszárlás technikájával fogják feltehetően hozzásegíteni a rivális nem Fidesz-függő cég vagyonához. A finanszírozó állami bank autópálya-programjának kulcsember Simicska Lajos. Mi egy bankrablás egy bankalapításhoz, elnézést, egy állami bank fölötti rendelkezéshez képest? – mondaná ma Brecht.

Közpénzek kivonása a parlament ellenőrzése alól. Közpénzekből túlkonzolidálják a Postabankot (150 milliárd), a bank vesztegetéses üzletreseinak adásvételre alapított Reorg Apport Rt. működése pedig átláthatatlan. A Fidesz törvénytelenül megakadályozza a parla-

menti vizsgálóbizottság felállítását, s tárgysorozatba sem veszi azt az SZDSZ-es törvénymódosítást, amely közpénzekből történő bankkonszolidáció esetén korlátozná az üzleti titok körét. És most éppen a 150 milliárd töredékért tervezi eladni a Postabankot az OTP-nek, mellesken monopolhelyzetet is teremtve, egyben üzleti titokká transzformálva a közérdekű szennyest. De lehetne szólni arról is, hogy a kormány a költségvetés adóbevételeinek tudatos alultervezésével és a két éves költségvetés eszközével jelentős – parlamenti ellenőrzés nélkül elkölthető – zsebpénzt képez magának.

Közpénzből magánvállalat építése. A Defend-modell, avagy hogyan lehet a törvények betartása mellett közpénzt magáncsatornába áramoltatni. A módszer egyszerű: az államosított Postabank egy üzletágát áron alul privatizálják a Fidesznek számos szíveséget tevő egykori nemzetbiztonsági tisztjára, majd állami cégek százezeres megrendeléseit a Defend üzleti érdekkörébe kényszerítik.

Közvagon magánvagyonná transzformálása. Például a nyereséges Szabad Föld című hetilapot megszerezte az állami tulajdonú Magyar Fejlesztési Bank egy leányvállalata. A cég nyomban bére adta a kiadói jogot a Magyar Nemzet kiadó, magánkézben lévő baráti kft.-nek. A kft. tanácsadója Schlecht Csaba, a cég biztonsági szolgálatát a Defend működteti.

Kormányzati zsarolás. A filmszemle szervezői akkor részesülhetnek a megrendezéshez szükséges forrásokból, mikor szervezőnek és a központi támogatás kezelőjének elfogadják a kormányzat által kijelölt Kisrökös és Happy End kft.-ket, melyek történetesen igencsak közel állnak a Fideszhez. S ígéretet hallunk a filmekre fordítható közpénzek többszörösére emeléséről is, ha a filmek elfogadják, hogy ezentúl egy nem minden gyanún felül álló politikai államtitkár kezéből esznek.

Érdekkörön belülré irányított közbeszerzési pályázat. Amikor egy kormányzati tenderen már el sem indul más, mint az eleve elrendelt győztes. Az Országimázs Központ 4,3 milliárd forintos tenderére a hírhedt Happy Enderen kívül egyetlen más magántulajdonú ügynökség sem adott be pályázatot, holott az üzleti szférában ennek az összegnek a töredékét kitevő büdzséért is gyilkos verseny folyik a magyar és multinacionális reklámcégek között.

Klientúrakisítés közpénzből. A Széchenyi terv vállalkozástámogatási programja a kisgazdamódszer továbbfejlesztett változata. Míg a vidékfejlesztési hitel-támogatások egy részénél kimenekítették a cégekből a pénzt, majd azt követően csődöt jelentettek, addig az Orbán-kormány a vissza nem térítendő támogatások „tisztá” rendszerével kívánja klientúráját építeni. Széchenyi és a nevével felhasznált terv szelleme között az a különbség, hogy Széchenyi birtokai egyéves jövedelmét ajánlotta fel a Magyar Tudományos Akadémia megépítésére, s nem a Magyar Tudományos Akadémia megépítéséből próbálta biztosítani birtokai egyéves jövedelmét.

Magánvagyonok lenyúlása állami segítséggel. Itt újra idézhetnénk a közbeszerzési pályázatok mellőzése révén csődbe kerülő útépitő cégek vagyonának megszerzésére irányuló kísérletet. Egy korábbi eset, a BAV-sztori olyan, mint egy klasszikus maffiatörténet magyar szereplőkkel: addig folyt a bizományiban meghatározó tulajdonrészrel rendelkező magáncég állami zaklatása, míg el nem adták tulajdonukat egy kormánykörökben comme il faut társaságnak.

Narancsköztársaság

Amint látni, a szervezett felvilág az államhatalom teljes fegyvertárával dolgozik politikai és gazdasági érdekei érvényesítéséért. A jelenség a harmadik világot idéző képzeteket kelt, de míg ott ez rendszerint politikai diktatúrával vagy operettdemokráciával párosul, Magyarország egyelőre még nem tart itt. Nálunk csak narancsköztársaság épül: folyamatosan csonkulnak a demokrácia intézményei, de még nem dőlt el, hogy a végrehajtó hatalom teljes mértékben maga alá tudja-e gyúrni a független hatalmi ágakat és intézményeket. Félő, hogy a szervezett felvilág nehezen kiirtható mintát teremt, s módszerei talán másoknak is megtetszenek. Az új választás során kevesebb kell, mint rendszerváltás, de több, mint polipváltás. A 2002-es választások kettős tétje, hogy meg lehet-e győzítani a rendszerváltás liberális demokráciájának politikai intézményeit és hogy le lehet-e vágni a magyar polip csápjait.

